

איסור חצי שיעור בשבת הנוגע להלכה - שיעור 262

I. אם חצי שיעור בשבת איסור דאורייתא או דרבנן

(א) עיין בתו"כ פרשת אחרי (ז - מ"ח) דח"ש אסור בכל איסורי שבת דמנין שלא יכתוב אות אחד ת"ל וכל מלאכה לא תעשו כל ריבוי הוא לח"ש וכ"כ רש"י (ע"ד) וכ"כ הגאשר"י (זר"פ המויל"י) וכ"כ המאירי (רי"ג שנת) והאגלי טל (ד"ש - סקל"ז) וכ"כ הבה"ל (ש"מ - ד"ה טל) ועיין בבה"ל (ש"ט - ד"ה זקינון) דאף באיסור דרבנן יש איסור חצי שיעור (שס הפמ"ג) ועיין ביומא (ע"ד) מחלוקת רבי יוחנן וריש לקיש בחצי שיעור במאכלות אסורות

(ב) עיין בפמ"ג (שפ"כ לה' שנת) דבכל איסורי שבת ח"ש אסור מה"ת מ"מ בהוצאה אפשר דאינה אסורה מה"ת כיון דהוצאה מלאכה גרועה היא וכ"כ הערוך השלחן (רמ"ז - ל"ה) דכיון דהנחה בלא עקירה לא חזי לאצטרופי אין עקירה בלא הנחה אסור מה"ת משום ח"ש וע"כ מותר להוליך פחות מד"א פעם אחת ואפילו מדרבנן שלא יהיו ידיו ורגליו אסורות ברה"ר ועיין במאירי (ג) דיש חילוק בין חצי שיעור לחצי מלאכה דבעקירה בלא הנחה אין זה המלאכה אבל בחצי שיעור כגון אופה פחות מכשיעור המלאכה עשה כולה אלא דחסר השיעור זה הוי חצי שיעור

(ג) עיין ברמב"ם (י"ח - כ"ג) דהמוציא ח"ש בשבת איסורו מדרבנן וכ"כ הרשב"ם (ז"ז ל"ה): דהא דאיצטרין כגרוגרת בשבת הוא משום דמלאכת מחשבת אסרה תורה וח"ש לאו מ"מ וכ"כ השו"ת חכם צבי (פ"ו) דטעמא דחזי לאיצטרופי לא מהני בשבת דבעינן מ"מ ולכאורה דומה להמפנה חפץ מזוית לזוית ונמלך והוציא פטור וכ"כ השו"ת יביע אומר (ד - ל"ג - י"ז) וכ"כ השו"ע הרב (ש"ז - זק"ח ח) ודלא כעולת שבת (ז"ה - ז"ה טל)

II. איך מתירים העברת ד' אמות בגשם או בשלג על אבריו או בגדיו ברה"ר אם הם מרובים או אפילו מועטים

(א) עיין בשו"ע (שכ"ו - ז) דהולך ברה"ר ומטר סוחף על ראשו ועל לבושו לא הקפידו לפי שהמים מועטים והוא הוצאת כל אחר יד ורק חצי שיעור (מ"ב שס) אמנם אם הם מרובים כשיעור משמע דאסור כמו הרוחץ בנהר (שס) ולכן בגשם חזק ושלג גדול איך מתירים והשו"ת הר צבי (ק"ז) תירץ דכיון שהגשם רובה נבלעים בכגדיו אף כי רבים הם בטלים להכגדים מ"מ בשלג גדול רובה אינם נבלעים ועיין בשו"ת בצל החכמה (ז - פ) דמבואר בנדה (י"ז) כי שלג אינו לא אוכל ולא משקה עד שיחשוב עליו ולכן מתבטל לבגד אבל כשלוקח אותו בידו אז אחשביה לשלג משא"כ בגשם או מים שעולה עליו מהנהר אינו בטלים לו ויש איסור הוצאה אם יש בו השיעור (שכ"ו - ז) אמנם עיין בשו"ע (ש"ח - מ"ט) דאסור לרחוץ ידיו בנהר ויוציאם עם המים שעליהם חוץ לנהר ד"א משמע אפילו אם הם מועטים ולכן איך יכול לילך ברה"ר בגשם או שלג מועטים ואפשר לומר דזה חשיב פסיק רישא דלא נחת ליה והוא גם הוצאת כל אחר יד וחצי שיעור ולכן מותר משא"כ הוצאת מים ע"י רחיצת ידיו בנהר שהוא מלאכה שאינה צריכה לגופה שהוא ספק דאורייתא ואפילו חצי שיעור הוא ג"כ ספק דאורייתא אפילו ע"י שינוי

(ב) אמנם הט"ז (שכ"ו - סק"ז) כתב דמטר ברה"ר מותר שבא פתאום משא"כ רחיצה בנהר ומשמע באופן שמטר וששלג לא בא פתאום אסור ותירץ השו"ע הרב (ש"ח - ס"ח) דמותר אף לצאת מביתו בשעת הגשם משום דאין אוסרין דבר לחצאין

(ג) שלג שנפל בשבת הוה נולד (ספר טלטולי שבת בשם רב משה פיינשטיין) ולכן יש ליזהר שלא ליגע בידים השלג שנפל עליו רק ינערם וי"א דאינם נולדו או מוקצה (שש"כ ט"ז - הטרה ק"י) ורב אלישיב שהוצא זכריו בספר שלמי יהודה י"ג - ט)

III. להוציא שיורי האוכלין שבין השיניים ברה"ר

א) **לכאורה** הוא דומה להעביר מים על ידי ד"א ברה"ר שהוא אסור (ע"ב - מ"ט) ועיין במנחת יצחק (ה - ל"ח - ד) דכיון שאין מתכוין והוי מלאכה שאינה צריכה לגופה וחצי שיעור אינו אסור מן התורה מ"מ למי שאפשר ינקר אותם מבין השיניים קודם שיצא לחוץ שאין זה חשיב כלאחר יד ודבריו אינם מחוורים עיין בשו"ע (ע"ב - מ"ט) ולכן תירץ דהעולם אין נזהרים בזה משום שהוא אי אפשר ליזהר בזה כשהולכין על סעודת מצוה או שמתאחרים אצל אחרים לנקר השיניים ואין לאסור דבר לחצאין כנ"ל השו"ע הרב לשיטת הט"ז

ב) **ואפשר לומר** דשיורי אוכל בין השיניים בטיל להגוף כמו גשם ושלג שעל הבגדים כנ"ל ולא דומה להוצאת מים על הידים שהוא על הגוף משא"כ שיורי אוכל שהם בפנים (שש"כ י"ח - הערה ח בשם הגרשז"א) ומ"מ נשאר בצ"ע ובפרט לאלה שיש להם שיניים תותבות

IV. **אם נכנס למנעלו עפר ברה"ר אם צריך לעמוד ויעירונו** עיין בספר יפה ללב (ה - ז - סק"י) שהובא בילקוט יוסף (ז - דף ל"ה) דמנהג כל ישראל ראשונים כמלאכים ללכת יחפים בשבת בלתי מנעלים להנצל מחשש זה ונהגו כן משום חלומו של האר"י ז"ל ולכאורה אין צריך שיעירונו (ל) דדעת הרבה האחרונים דהמוציא חצי שיעור אסור רק מדרבנן (ב) הוא מתעסק בעלמא (ג) הוא הוצאת כלאחר יד (ד) ובזמן הזה אין לנו רה"ר להרבה פוסקים (ה) ופסיק רישא דלא ניחא ליה בב' דרבנן (שו"ת יביע אומר ה - כ"ח - ג)

V. לנקות כיסי בגדים מפירורין ומעפר והמאך

א) **עיין במנחת שבת** (פ"ג - ה) שהביא מכמה אחרונים דאפילו חצי שיעור ואפילו משהו אסור להוציא מן התורה ברה"ר גמור וכן הפירורים בשולי הבגדים צריך לנקות והביא מעשה מחסיד אחד נענש דלא נזהר ויצא בו ברה"ר וכ"כ השיורי המנחה

ב) **אמנם עיין בשו"ת יביע אומר** (ה - כ"ח) דאין פוסקים הלכות ע"פ סיפור מעשיות וחלומות שאין ב"ד של מעלה יכולים לדון אלא על דבר שנמצא בש"ס ופוסקים בהדיא ולכן אין איסור בדבר משום שהוא מתעסק אצל הוצאה והוא כלאחר יד ורק חצי שיעור וגם אין לנו רה"ר והוא אינו מתכוין ופסיק רישא דלא איכפת ליה ומותר וכ"כ השו"ת ארץ צבי (ע"ג) דבפס"ר דלא ניחא ליה בחצי שיעור מותר וכ"כ האג"מ (ד - ע"ד - י"ט) ולכן נפל לתוך מנעלו צרור ברה"ר אין צריך לעמוד ויכול לילך למקומו

VI. **רוק שנתלש מגרונו לפיו אם זה חשיב עקירה** ועיין בעירובין (פ"ה): ובשו"ע (ע"ג - ג) די"א שלא ילך ד' אמות ברה"ר עד שירוק והערוך השלחן (ע"ג - ז) הביא הטעם דכיון דלמשדיה קאי הוי משוי אמנם כל שאינו מוכן לזרקו הוי כחלק מגופו שכל אדם יש לו רוק בפיו משא"כ כשעומד לזרקו שוב אינו כגופו ואם הלך כבר ד' אמות ולא עמד עדיין צע"ג מה לעשות דאם ירוק או יעמוד או אפילו יבלע זהו הנחתה וגם לא ירוק באשפה גבוה י"ט ורחב ד' על ד' או in sewer וי"א דהנחה על מקום פטור הוא עצה רק אם הוא בתוך הד' אמות (חיזוק לבית יעקב דף ז) ועיין בבה"ל דבכרמלית יש להקל דיש חולקין וסוברין דאף ברה"ר מותר אבל לא ברה"ר שלנו דלכמה פוסקים הוא רה"ר אמנם הערוך השלחן (ע"ג) כתב בלשון דיש להחמיר משום דהרמב"ם בפירוש המשניות (פ"ה:) כתב דאין הלכה ברבי יהודה דמי שנתלש רוקו מפיו שאסור לו להלך ד"א מ"מ פסק הבה"ל דלרבי יהודה הוא איסור דאורייתא וכ"כ הטור ושו"ע כרבי יהודה וצ"ע

VII. חזרת המכסה לקדירה כשנשאר רטוב מהתבשיל

א) **עיין באג"מ** (ד - ע"ד - י"ט) דמותר משום שהוא פסיק רישא דלא ניחא ליה בחצי שיעור ואפילו בנצטנן לגמרי

ב) **אמנם הגרשז"א** פסק בנצטנן לגמרי אסור (מאור השבת דף תקע"ז)